

Seminarium dla nauczycieli „Bezpieczeństwo: enter” - sprawozdanie

Dnia 24 października 2018 roku w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu odbyło się seminarium dla nauczycieli zatytułowane „Bezpieczeństwo: enter”. Celem spotkania była prezentacja zagrożeń wynikających z korzystania z internetu, próba określenia psychologicznego portretu zarówno sprawcy, jak i ofiary, a także omówienie propozycji działań psychologicznych skierowanych do dzieci i młodzieży zagrożonej cyberprzestępczością. Tematyka ta wpisuje się w jeden z głównych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa na rok 2018/2019, którym jest „Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli. Bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci”. Najważniejszymi punktami czterogodzinnego wydarzenia było pięć prezentacji, ściśle dotyczących wskazanej tematyki.

Wystąpienia prelegentów poprzedzone zostały oficjalnym rozpoczęciem spotkania. Pani dyrektor Biblioteki – Dorota Komendzińska – podziękowała wszystkim obecnym za zainteresowanie problemem cyberprzestępczości i przybycie na seminarium. Przypomniała, że korzystanie z internetu, tak popularnego obecnie medium, umożliwiające zarówno twórcze działanie, jak i różnorodne formy rozrywki, wiąże się również z zagrożeniami. Zwróciła uwagę na fakt, że młodzi ludzie (lecz nie tylko oni) zwykle nie są świadomi niebezpieczeństw grożących im w wirtualnym świecie. Zapewniła, że Bibliotece bardzo zależy na braniu udziału w procesie edukacji dzieci i młodzieży, także w zakresie szerzenia wiedzy na temat zagrożeń czyhających w sieci. Po zakończeniu oficjalnego otwarcia prowadząca obrady – pani Aldona Zawalkiewicz – zapraszała do zabrania głosu kolejnych prelegentów.

Jako pierwsza wystąpiła pani Angelika Tracz, prezes Stowarzyszenia Demagog, a jej prezentacja zatytułowana była „Krytyczny umysł w walce o prawdę – jak radzić sobie z nieprawdziwymi informacjami w internecie?”. Prelekcja poświęcona była w głównej mierze problemowi dość często pojawiających się w ostatnim czasie tzw. fake newsów. Fałszywe wiadomości, publikowane niekiedy nawet na stworzonych specjalnie do tego celu portalach, podszywających się pod znane serwisy informacyjne, mają na celu np. wprowadzenie dezinformacji, odniesienie korzyści politycznych lub generowanie zysków z reklam. Prelegentka wyjaśniła, że rozpoznawanie fake newsów opiera się zawsze na krytycznym myśleniu i wskazała różne sposoby takiego działania (np. ocena wiarygodności serwisu, który opublikował wiadomość – m.in. analiza adresu internetowego i sprawdzenie sekcji „o nas”; sprawdzenie, czy autor podaje źródło informacji; wyszukiwanie obrazem w celu sprawdzenia, czy zaprezentowane w ramach wiadomości zdjęcie jest autentyczne, czy też zostało skopiowane z innego źródła). Pani Tracz przedstawiła również cel i specyfikę działania Stowarzyszenia Demagog, zajmującego się weryfikowaniem prawdziwości informacji przekazywanych w mediach.

Drugi referat został wygłoszony przez pana Roberta Preusa, dyrektora Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy. Prelegent w prezentacji pod tytułem „W (nie)bezpiecznej sieci...” zaprezentował różne oblicza sieci („czarna, ukryta sieć” – TOR; „czerwona, jawna sieć” i „niebieska, płytka sieć”) i przedstawił zagrożenia z nimi związane. Zajął się również zagadnieniem powszechnego korzystania ze smartfonów, także przez małe, kilkuletnie dzieci. Wskazał, że nowe technologie są wykorzystywane przez

dorosłych głównie do celów rozrywkowych i taki właśnie sposób postępowania przejmują od nich najmłodszy. Zwrócił uwagę na fakt, że ludzie coraz więcej czasu i energii poświęcają na aktywność w sieci i zwykle nie dostrzegają, z jakimi negatywnymi konsekwencjami się to wiąże (m.in. płytsze relacje między ludźmi, problemy z komunikacją i z okazywaniem emocji, odarcie z prywatności, spadek kreatywności). Celem wystąpienia pana Preusa nie było jednak roztaczanie ponurej wizji i eksponowanie niebezpieczeństw związanych z nowoczesnymi technologiami. Prelekcję tę można potraktować raczej jako próbę postawienia diagnozy i wskazania właściwego sposobu postępowania. Jako jej myśl przewodnią można uznać stwierdzenie, że nowe technologie to narzędzia, które można wykorzystać zarówno w złym, jak i dobrym celu. Prelegent przekonywał, że ważne zadanie mają do wykonania rodzice i nauczyciele, którzy powinni zachęcać dzieci i młodzież do wykorzystywania nowych technologii do aktywności twórczej (np. pisanie blogów, nagrywanie materiałów filmowych, tworzenie portfolio, infografiki czy grafiki komputerowej).

Po przerwie kawowej swoje wystąpienie zatytułowane „Zagrożenia w sieci” rozpoczął aspirant sztabowy Marcin Matysek z Wydziału dw. z Cyberprzestępczością Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy. Prelegent wskazał liczne zagrożenia, które wiążą się z korzystaniem z internetu i z innych nowoczesnych technologii, a także podał sposoby minimalizowania ryzyka ich zaistnienia. Zostały przedstawione formy cyberprzemocy i metody działania przestępców (m.in. pedofilów i osób nielegalnie wykorzystujących zdobyte w sieci dane osobowe). Ważną częścią jego prezentacji było omówienie zagrożeń związanych z korzystaniem z mediów społecznościowych i graniem w niebezpieczne gry internetowe. Pan Matysek poruszył również temat właściwego zabezpieczenia komputerów osobistych (bezpieczeństwo przeglądarek internetowych i ochrona przed wirusami i innym szkodliwym oprogramowaniem). Nawiązał także do zagrożeń związanych z korzystaniem z kart płatniczych, szczególnie tych, które umożliwiają wykonywanie płatności zbliżeniowych.

Jako kolejne wystąpiły panie Agnieszka Fajfer i Milena Burdach-Szydłowska z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Toruniu. W ich prezentacji pod tytułem „Kim jest sprawca, a kim ofiara cyberprzemocy? Charakterystyka psychologiczna sprawcy i ofiary” znalazły się m.in. dane statystyczne pochodzące z raportu z badania „Nastolatki 3.0”, przeprowadzonego w naszym kraju w 2016 roku. Wynika z nich m.in., że większość badanych była świadkiem różnych form przemocy słownej w internecie, a stosunkowo duży odsetek nastolatków jest także jej ofiarą (najczęściej wyzywanie lub poniżanie). Jako główne powody agresji można wskazać: wizerunek, światopogląd, preferencje seksualne, narodowość, kolor skóry, pozycję społeczną i płeć ofiary. Prelegentki zaprezentowały również portret psychologiczny sprawcy, ofiary i świadka przemocy w internecie, a także omówiły działania, które należy podjąć wobec tych trzech grup użytkowników sieci. Na zakończenie swojego wystąpienia panie wskazały, jakie działania profilaktyczne mogą mieć wpływ na zmniejszenie prawdopodobieństwa występowania cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży.

Ostatnią prelegentką była pani Ewa Stanek-Zaremba z toruńskiej Księgarni Kafka i spółka, a jej wystąpienie zatytułowane było „Złapani w SIEĆ – zagrożenia wirtualnego świata na wybranych przykładach literatury młodzieżowej”. W ramach tego punktu programu

zaprezentowane zostało kilka książek (m.in.: „13 powodów” Jaya Ashera, „5 sekund do IO” Małgorzaty Wardy i „Wszystkie lajki Marczuka” Pawła Beręsewicza), których bohaterowie spotykają się z jakąś formą niebezpieczeństwa związanego z korzystaniem z internetu (m.in. za pośrednictwem mediów społecznościowych i gier komputerowych). Należy dodać, że dla uczestników seminarium pani Stanek-Zaremba przygotowała także zestawienie bibliograficzne odnotowujące polecane przez nią publikacje, zaś egzemplarze związanych z jej wystąpieniem książek były przez cały czas dostępne dla wszystkich obecnych na spotkaniu.

Po zaprezentowaniu wspomnianych referatów przyszedł czas na podsumowanie i zakończenie spotkania. Z ramienia organizatorów pani dyrektor Dorota Komendzińska podziękowała prelegentom, a także wszystkim obecnym. Dodała również, że w jej ocenie przedstawione informacje były bardzo interesujące i sama ma już pewne przemyślenia dotyczące praktycznego zastosowania niektórych z nich.

Ostatnim, dodatkowym punktem programu, przewidzianym dla chętnych, była prezentacja gry edukacyjnej „Rufus w opałach”. Gra, adresowana do uczniów gimnazjów i starszych klas szkoły podstawowej, daje możliwość dokonywania wyborów związanych z korzystaniem z komputera i smartfona. Każda decyzja, zarówno dobra, jak i zła, ma wpływ na dalszy przebieg gry i niesie ze sobą określone konsekwencje. Pozwala dzięki temu wyciągać wnioski i uświadamia młodym ludziom zagrożenia, z których niekoniecznie zdają sobie sprawę. Prezentacja ta, z powodu problemów technicznych, została zrealizowana przez panią Zawalkiewicz tylko częściowo, jednak następnego dnia wszyscy zainteresowani grą uczestnicy spotkania otrzymali za pośrednictwem poczty elektronicznej wszelkie potrzebne informacje.

Uczestnicy seminarium mieli możliwość wysłuchania interesujących wystąpień, prezentowanych przez praktyków, zawierających treści, które można wykorzystać zarówno w działalności dydaktycznej i wychowawczej, jak i w życiu codziennym. Grono uczestników liczyło łącznie ok. 70 osób. Najliczniejszą grupę, oprócz zaproszonych gości, prelegentów i organizatorów, stanowili zarejestrowani słuchacze (43 osoby). Wśród nich najwięcej było nauczycieli (nieco ponad 60%) i nauczycieli bibliotekarzy (ok. 23%), a w gronie pozostałych osób – psychologów (niecałe 12%). Po zakończeniu seminarium organizatorzy poprosili zarejestrowanych uczestników o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Z tej możliwości skorzystało ok. 67% osób. Zdecydowana większość spośród nich (niemal 83%) stopień swojego zadowolenia z udziału w seminarium (w skali od 1 do 5) wyraziła najwyższą oceną, pozostałe zaś osoby (nieco powyżej 17%) wybrały odpowiedź tylko o jeden punkt niższą. Wśród przekazanych opinii (tylko cztery osoby nie zdecydowały się na ich pozostawienie) dominowało wyrażanie zadowolenia z wysokiego poziomu merytorycznego prelegentów i ich wystąpień, potwierdzanie, że tematyka spotkania jest bardzo aktualna, ważna i zarazem interesująca, a zaprezentowane treści mają dużą wartość użytkową, a także wskazania, że omówione zagadnienia powinny zostać zaprezentowane w poszerzonej formie także w ramach kolejnych tego typu spotkań.

Marcin Żynda

Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu